

NURAY SAKALLI UĞURLU

SOSYAL PSİKOLOJİDE TUTUMLAR VE TUTUM DEĞİŞİMİ

Elinizde tuttuğunuz bu kitap alttaki gibi birçok soruya sosyal psikolojik açıdan cevaplar bulmanıza yardımcı olacaktır:

Tutum denilen şey nedir? Tutumun işlevleri nelerdir?

Tutum ile davranış arasındaki ilişki nasıldır? Her tutum davranışla sonuçlanır mı?

Tutum nasıl ölçülür?

Tutum değişimini ne gibi unsurlar etkiler? Bir propaganda hazırlanacak olsa hangi değişkenler ele alınmalıdır?

İnsanlar kendilerine sunulan mesajları kabul ederken veya redderken hangi psikolojik ve bilişsel süreçler gerçekleşir?

Yeni gelen mesaj ile kişinin tutumu arasında fark varsa ne tür tepkiler oluşur? Bir konuda duruşumuz bizim karar vermemizi ve yeni iletişimleri değerlendirmemizi nasıl etkiler?

İnsanlar kendi tutumlarını nasıl anlarlar?

Tutum değişimi mümkün müdür? Yoksa insanlar direnç gösterirler mi?

Tutum değiştirdiğimizde eski tutuma ne olur? Eski tutum tamamen ortadan kalkar mı? Eski ve yeni tutumu aynı anda bellekte tutar mıyız?

Bireyin özgürlüğü kısıtlandığında ne olur? İkna etme çabası özgürlüğe gelen bir tehdit olarak algılanır mı?

İMGE kitabevi

ISBN 978-975-533-890-3

9 789755 338903

imge·com·tr

facebook.com/imge.yayinlari
twitter.com/imgekitabevi
instagram.com/imgekitabevi
periscope @imgekitabevi
pinterest.com/imgekitabevi
google+ imge@imge.com.tr
imge@imge.com.tr

NURAY SAKALLI UĞURLU

SOSYAL PSİKOLOJİDE TUTUMLAR VE TUTUM DEĞİŞİMİ

NURAY SAKALLI UĞURLU

SOSYAL PSİKOLOJİDE TUTUMLAR VE TUTUM DEĞİŞİMİ

İMGE kitabevi

İçindekiler

Önsöz 15

Bölüm 1: TUTUMUN TANIMI, OLUŞUMU, BOYUTLARI VE YAPISI 21
- Tutumun Tanımlanması 21
- Tutumun Oluşumu 26
- Tutumun Boyutları 29
  - Bilişsel Boyut 30
  - Duygusal Boyut 30
  - Davranışsal Boyut 31
- Tutumun Yapısı: Farklı Özellikleri ile Tutum 32
  - Tutumun Kuvvetliliği 33
  - Tutumun Kesinliği 35
  - Tutumun Çelişkili Olması 36
  - Tutumun Erişilebilirliği 37
- Genel Sonuç 44

Bölüm 2: TUTUMUN İŞLEVLERİ: TUTUMA İŞLEVSEL YAKLAŞIM 45
- Smith, Bruner ve White'ın İşlevsel Tutum Yaklaşımı 46
- Katz'in Tutum Çalışmalarına İşlevsel Yaklaşım 47
  - Anlama/Bilgi İşlevi 48
  - Uyumsal/Faydacı İşlev 49
  - Egoyu Savunma İşlevi 50
  - İçsel Değerlerin İfade Edilmesi İşlevi 52
- Tutum Uyarılması ve Tutum Değişiminin Belirleyicileri 54
- Tutum İşlevlerinin Tutum Değişimi ile İlintisi 59

- Tutumun İşlevlerinin Ölçülmesi 59
  - Snyder ve Debono'nun Farklı İnsanlar İçin Farklı İşlevler Açıklaması 61
- Genel Sonuç 64

Bölüm 3: TUTUM İLE DAVRANIŞ ARASINDAKİ TUTARLIK VE BU TUTARLIĞI ETKİLEYEN UNSURLAR 65
- Tutum-Davranış İlişkisi Konusunda LaPiere'in Çinli Çift Çalışması 66
- Sosyal Psikologların LaPiere'in Çalışmasına Tepkileri 67
- Tutum-Davranış Tutarlığını Etkileyen Diğer Unsurlar 69
  - Kişilik Özellikleri 69
  - Durumsal Unsurlar 70
  - Konu Hakkındaki Bilgi Düzeyi 70
  - Tutumun Boyutları Arasındaki İlişki 71
  - Davranış Hakkında Tutum, Sosyal Kurallar ve Niyet 72
  - Tutumun Kuvvetliliği ve Erişilebilirliği 75
- Genel Sonuç 79

Bölüm 4: TUTUMLARIN ÖLÇÜLMESİ 81
- Doğrudan Yöntemler 83
  - Bireyin Kendisinden Sözlü/Yazılı Bilgi Alma 83
  - Tutum Ölçekleri 85
    - Bogardus'un "Sosyal Mesafe" Ölçeği 86
    - Thurstone Ölçeği 88
    - Osgood'un Duygusal Anlam Ölçeği 89
    - Likert Tutum Ölçeği 90
  - Sosyometrik Yöntem (Sosyal Tercih ve Grup İçindeki Bireyleri Değerlendirme) 91
- Dolaylı Yöntemler 92
  - Diğerlerine Sorma 92
  - Gözlem 93
  - Elektronik Aletler 95
  - Rapor, Arşiv, Dergi, Süreli Yayınlardan Yararlanma 95
  - Örtük Ölçümler 96
  - Örtük Ölçüm Araçları 100
  - Örtük ve Açık Ölçümler Arasındaki İlişki 101
- Genel Sonuç 102

Bölüm 5: LIKERT TİPİ ÖLÇEK GELİŞTİRME 103
- Tutum Nesnesinin Tanımlanması 105

Ölçek Maddelerinin Yazımı 107
Ölçek Madde Havuzunun Oluşturulması 109
Derecelemeye Karar Verme 111
Derecelemenin Etiketlenmesi 113
Ölçekte Orta Noktanın Kullanımına Karar Verilmesi 114
Ölçeğin Alandan Uzmanlar Tarafından Değerlendirilmesi 116
Ölçek Geliştirilirken Geçerlik ve Güvenirliğin Belirlenmesi 116
Geçerliğinin Test Edilmesi İçin Yapılması Gereken İşlemler 117
Kapsam Geçerliği 118
Yapı Geçerliği 119
Yapı Geçerliğini Test Etmek İçin Yapılan Diğer İstatistiksel İşlemler 121
Betimleyici (Açımlayıcı) Faktör Analizi 121
Doğrulayıcı Faktör Analizi 122
Madde-Toplam Analizi 123
Bilinen Gruplar Karşılaştırması 124
Güvenilirliğinin Test Edilmesi İçin Yapılması Gereken Analizler 124
İç Tutarlık Güvenirliği 124
Test-Tekrar Test (Zamanda) Güvenirlik 125
İkiye Bölme Yöntemi (İki-Yarım Güvenirliği) 127
Düşük Güvenirlik Durumunda Ne Yapılabilir? 128
Ölçeğe Son Halinin Verilmesi 129
Ölçek Uyarlama Hakkında Kısa Bilgi 130
Genel Sonuç 131

Bölüm 6: TUTUM ve TUTUM DEĞİŞİMİ KURAMLARI 133

MESAJ ÖĞRENME ya da YALE YAKLAŞIMI 134
Mesajı "Kim" Verdi?: İletişim Kaynağı 135
"Ne" Söylendi?: Mesaj veya İletişim 139
Mesajlar Hazırlanırken Ele Alınması Gereken Unsurlar 139
Dinleyicinin Duygularına Seslenme 140
Sonuç Çıkarma 141
Mesajların Tek-Yönlü ya da Çift Yönlü Oluşu 142
Mesajların Sıralanması 143
"Nasıl" İletildi?: Mesajın Veriliş Yolu 143

"Kime" Söylendi?: Dinleyici veya Hedef Kitle 145
Genel Sonuç 147

SOSYAL MUHAKEME KURAMI 148
Şerif'in Tutum Tanımı 149
Şerif'e Göre Tutumun Ölçümü 151
Tutum Değişimi 152
Kabul Edilebilirlik, Reddetme ve Bağlantısızlık Alanları 153
Asimilasyon ve Zıtlık Etkisi 156
Genel Sonuç 158

TUTUM DEĞİŞİMİNDE BİLİŞSEL TUTARLILIK KURAMLARI 159

HEİDER'IN DENGE KURAMI 160
Denge Kuramı'nın Ana Değişkenleri 161
Sevme İlişkisi 161
Birlik İlişkisi 161
Denge ve Dengesizlik Durumları 163
Denge Kuramı Hakkındaki Yorumlar ve Eleştiriler 168
Genel Sonuç 171

FESTİNGER'İN BİLİŞSEL ÇELİŞKİ KURAMI 172
"Element" Kavramı 173
Festinger'in Ele Aldığı Sorular 174
Elementler Arasındaki İlişkiler 174
Çelişkinin Oluşabileceği Durumlar 175
Çelişki Hissedildiğinde Ne Olur? 175
Neler Çelişkiye Neden Olur? 176
Çelişkinin Derecesi ve Belirleyicileri 176
Bilişsel Çelişkiyi Azaltmanın Yolları 178
Çelişkiden Kaçınma 180
Bu Kuramın Uygulandığı Alanlar 180
Bilişsel Çelişki Kuramı Hakkındaki Yorumlar ve Değerlendirmeler 185
Genel Sonuç 191

BEM'İN KENDİLİK ALGISI KURAMI 192
Kendilik Algısı Kuramı'nın Ana Varsayımları ve Ele Aldığı Sorular 193
Kendilik Algısı Kuramı'nın Festinger'in $ 1 – $ 20 Deneyi ile Test Edilmesi 194

BİLİŞSEL KESTİRME - SİSTEMATİK DÜŞÜNME KURAMI ... 240
Sistematik İşlem ... 241
Bilişsel Kestirme İşlemi ... 243
Motivasyon ve Yeterlik Prensibi ... 245
Yetenek ... 248
Motivasyon ve Yeteneği Etkileyen Bireysel Farklılıklar ... 249
Diğer Unsurlar ... 250
Sistematik ve Kestirme İşleminin Aynı Anda Oluşumu ... 250
Bilişsel Kestirme-Sistematik Kuramı'nın Motivasyonel Temelleri ... 251
Bilişsel Kestirme-Sistematik İşlemleri Bilinçli mi Yoksa Bilinçsiz mi? ... 255
Sistematik İşlemin Bilinçli ya da Bilinçsiz Oluşu ... 255
Bilişsel Kestirme İşleminin Bilinçli ve Bilinçsiz Oluşu ... 255
Bilişsel Kestirme-Sistematik Düşünme Kuramının Değerlendirilmesi ve DİOK ile Karşılaştırılması ... 256
Genel Sonuç ... 258

Bölüm 7: TUTUM DEĞİŞİMİ OLDUĞUNDA ESKİ TUTUMA NE OLUR? ... 261

İKİLİ (ÇİFT) TUTUM KURAMI ... 263
Tutumun Duraganlığı ve Otomatik Oluşu ... 263
Değerlendirmenin Esnekliği ... 264
İkili Tutum Türleri ... 265
İkili (Çift) Tutumların Diğer Tutum Açıklamalarından Farklılıkları ... 267
İkili Tutumlar ve Tutum Nesnesini Farklı Sınıflama ... 267
İkili Tutumlar ile Çelişik Duygulu Tutumlar ... 267
İkili Tutumlar ile Boyutları Çatışan Tutumlar ... 268
Tutumlar Konusundaki Araştırmaların İkili Tutumlar ile İlişkisi ... 268

GEÇMİŞTEKİ TUTUMLAR HALEN ORADA KURAMI ... 270
Genel Sonuç ... 272

Bölüm 8: TUTUM DEĞİŞİMİNE DİRENÇ ... 275

TUTUM DEĞİŞİMİNE DİRENÇ KONUSUNDA FARKLI AÇIKLAMALAR ... 278

Aşılama Kuramı ... 278
Destekleyici Savunma ... 279
Aşılama Yoluyla (Aşılayıcı) Savunma ... 280
Önceden Uyarma ve Motivasyonel Direnç Açıklamaları ... 283
Savunma Motivasyonu ... 284
İzlenim Motivasyonu ... 285
Gerçeklik Motivasyonu ... 285
Direncin İkna Sonucu Oluşan Bir Çıktı Olarak Ele Alınması ... 288
Genel Sonuç ... 291

PSİKOLOJİK TEPKİSELİK KURAMI ... 293
Psikolojik Tepkisellik ... 294
Psikolojik Tepkiselliğin Derecesini Etkileyen Unsurlar ... 296
Engellenen Davranışın ve Özgürlüğün Önemi ... 296
Engellenen Özgürlüğün Diğer Özgürlüklerle Karşılaştırılması ... 297
Engellenen Özgürlüğün Oranı (Miktarı) ... 297
Diğer Özgürlüklerinde Engellenme/Tehdit Altında Kalma İhtimali ... 298
Özgürlüğü Kısıtlamanın Haklı Bir Nedene Dayandırılması ... 298
Psikolojik Tepkisellik Ne Tür Tepkilere ya da Sonuçlara Götürür? ... 299
Psikolojik Tepkiselliği Etkileyen Bazı Durumlar ... 301
Psikolojik Tepkisellik, İkna Çabası ve Tutum Değişimine Direnç ... 302
Psikolojik Tepkiselliğin Görülebileceği Farklı Durumlar ... 305
Psikolojik Tepkisellik Kuramı'nda Yapılan Değişiklikler ... 307
Psikolojik Tepkiselliğin Ölçümü ... 308
Genel Sonuç ... 309

Kaynaklar ... 311
Yazar Dizini ... 333
Konu Dizini ... 339